5. Яковенко А. В. Правовая сфера общества: особенности оценок граждан (на примере результатов международного сравнительного социологического исследования) / А. В. Яковенко. – Режим доступу: http://criminolog.lg.ua/goryachee_menyu/nauchnye_publikacii.html.

Одержано 28.02.2012

УДК 316.2:331.5

Оксана Володимирівна БОРЮШКІНА
викладач кафедри гуманітарних та фундаментальних юридичних дисциплін Харківського економіко-правового університету

ВІДМОВА ВІД ЗАЙНЯТОСТІ РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ГРУП ЯК ДЕВІАЦІЯ НА РИНКУ ПРАЦІ

Становлення ринкової економіки в Україні, поява безробіття та зниження економічної активності населення винесли на порядок денний нову соціальну проблему ринку праці – вихід з зайнятості частини працездатного населення та поширення орієнтації на незайнятість серед різних категорій працівників. Вивчення орієнтації на незайнятість серед працездатних громадян все більше становить інтерес для різних вчених: як соціологів і психологів, так і для економістів. Тому позначену тему можемо віднести до вивчення девіантної поведінки на ринку праці.

Якщо звернутися до європейської історії, то в Європі та в Англії, зокрема, з часів XVII століття діяли закони проти бродяжництва. Тих, хто не працював та не мав відповідно засобів до існування відправляли у робітні будинки. Лише на початку XX століття, із розвитком системи соціальної допомоги, система робітних будинків зжила себе.

У СРСР участь населення у суспільному виробництві досягало високих показників, незайнятість трактувалася як дармоїдство та переслідувалася за законом. Потреба у праці, мотивація до праці декларувалася як базова і основна. У 1990-і роки, зі зміною ситуації, увага дослідників зміщується у бік дослідження низької мотивації до праці певних груп населення, а також відсутності такої у декваліфіцікованих низів [4, с. 42]. У той же час починається вивчення груп працівників, найчастіше виявляють орієнтацію на незайнятість – осіб передпенсійного віку, інвалідів, молоді та жінок.

© Борюшкіна О. В., 2012

Поширення незайнятості пояснюється як дискримінаційною політикою у сфері зайнятості, так і традиційними очікуваннями представників позначених груп, наприклад, заміжніх жінок, які мають дітей.

Як відомо, економічно активне населення можна розподілити на безробітних (тимчасово або вимушено незайнятих) та зайнятих. Далеко не всі втратили роботу залишаються «мобільним резервом робочої сили». У нових умовах ринку хронічне безробіття «прибирає до рук» найменш активних та неконкурентоспроможних («баласт», за висловом І. Заславського [3, с. 93]). До стану хронічного безробіття підштовхує також практика неповної зайнятості, що отримала широке поширення з середини 1990-х років. Відмова від зайнятості торкнулася не тільки маргінальних верств суспільства чи соціальної групи деградованих. Не можуть знайти сфери використання своєї праці і працездатні громадяни.

Існує різний ступінь поширеності орієнтації на незайнятість у різних соціальних групах. В умовах простоїв, затримок зарплати та занепаду сегментів ринку праці, у яких традиційно були задіяні нижчі верстви, залишення офіційної зайнятості представляється часом вимушеним чи доцільним кроком. Неуспішність цих респондентів на ринку праці, посилення віковими бар'єрами і низькими кваліфікаційними характеристиками, сприяє тому, що працевлаштування розцінюється як найменш привабліва стратегія.

У структурі мотивації молодих людей частіше переважають нетрудові цінності. Це спостереження узгоджується із висновками соціологів про стереотипні пасивно-гедоністичні цінності працюючого населення України (цікава робота, хороший колектив, великий відпустка). Нестабільність зайнятості або відсутність будь-якого досвіду трудової участі також негативно позначаються на трудових перевагах молоді та ведуть до формування «культури безробіття» із негативними соціальними наслідками [5, с. 37].

Деформація професійної мотивації відбувається на тлі дискримінаційних практик ринку праці, структурної галузевої перебудови, яка виштовхує працівників із застарілою спеціальністю та робить їх абсолютно незатребуваними, У результаті чого людина залишає спроби знайти гідне місце у новому житті. Крім

інституційних бар'єрів звертають на себе увагу і індивідуальні обмеження – стан здоров'я, втома, депресія. Люди просто втомлюються боротися, «дряпатися» в дорозі нагору, до колишніх, назавжди втраченим професійних вершин. Наприклад, раннє залишення зайнятості було характерно для військових пенсіонерів, які мають право виходу на пенсію за вислугу років до настання загальноприйнятого пенсійного віку. У колишні часи чоловічі професії, які мають цей вид пільги, вважалися соціально престижними. Сьогодні вони втратили минулий блиск, повагу та прибутковість.

Пафосна професійна мотивація більшою мірою характерна для чоловіків, які потерпіли фіаско у нових умовах ринку. Доступність лише низькооплачуваних вакансій сприяє появі утриманських настроїв або апатії. Отримуються всілякі соціальні допомоги, шукається спонсорська допомога, ініціюється звернення за інвалідністю. Розмірковуючи про чоловічі особливості неконструктивної поведінки у сфері зайнятості, можна сказати, що деморалізовані повторюваними невдачами чоловіки не опускають, а, навпаки, нереалістично підвищують планку своїх вимагань [1, с. 32]. Чоловіки гостріше сприймають недавно виниклі дискримінаційні обмеження, що перешкоджають успішної професійної реалізації. Вони рідше, ніж жінки, готові до зниження свого статусу, чіпляючись за свою професійну ідентичність до останнього.

В останні роки проблема незайнятості все більше переходить із розряду ідеологічно значущих до ряду соціально значущих проблем суспільства. Серед факторів, які підштовхують до економічної неактивності необхідно назвати інституціональні, серед яких, наприклад, засилля дискримінаційних бар'єрів за віком та статтю, криза традиційних галузей промисловості, що змінює професійну структуру попиту на працю. У сукупності всі разом вони впливають на трудову та професійну мотивацію працівника, часом примушуючи її змінюватися до невпізнання. Відбувається спотворення ціннісної структури, вимушена відмова від багатьох стійких цінностей, у тому числі пов'язаних із трудовою самореалізацією. Економічна неактивність веде до нестійких та вразливих позицій на ринку праці, а у ряді випадків – до люмпенізації та повного виключення.

Список використаної літератури

1. Балабанова Е. С. Гендерные различия стратегий совладания с жизненными трудностями / Е. С. Балабанова // Социс. – 2002. – № 11. – С. 26–32.
2. Гимпельсон В. Страх безработицы и гибкость заработной платы в России [Електронний ресурс] / Владимир Гимпельсон, Ростислав Капелюшников, Татьяна Ратникова. – Режим доступу: http://www.demoscope.ru/weekly/2003/0127/analit02.php.
3. Заславський И. К новой парадигме рынка труда / И. Заславський // Вопросы экономики. – 1998. – № 2. – С. 93–94.
4. Здравомыслов А. Г. Человек и его работа в СССР и после : [навч. посіб. для вузів] / А. Г. Здравомыслов, В. А. Ядов. – 2-е изд., исправл. та дополн. – М. : Аспект Пресс, 2005.–378 с.
5. Перова И. Отношение к работе различных групп населения: работников, безработных, учащейся молодежи [Електронний ресурс] / Ирина Перова. – Режим доступу: http://ecsocman.hse.ru/data/777/989/1219/05perova-39-42.pdf.

Одержано 16.02.2012

УДК 159.9.07:316.624

Алла Андріївна ШИЛІНА
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри загальної та практичної психології навчально-наукового інституту права та масових комунікацій ХНУВС
Наталія Володимирівна ГРЕСА
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри загальної та практичної психології навчально-наукового інституту права та масових комунікацій ХНУВС

КОМУНІКАТИВНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ СТУДЕНТІВ З РІЗНОЮ СХИЛЬНІСТЮ ДО ІНТЕРНЕТ ЗАЛЕЖНОСТІ

Теоретичний аналіз наукової літератури показує, що дослідження проблеми залежності від Інтернету як поведінкової аддикції широко висвітлено як в зарубіжній літературі, у працях таких науковців як М. Шоттон, Д. Грінфілд, Дж. Грохот, К. Янг, так і у вітчизняній психологічній науці. Серед вітчизняних науковців, що присвятили свої дослідження проблемі Інтернет-залежності, можна назвати А. Є. Войскунського,

© Шиліна А. А.,
Греса Н. В., 2012